

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ,
АКАДЕМИЈСКИ ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У ПРИШТИНИ
СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

РЕЗУЛТАТИ ДОСАДАШЊИХ
И ПРАВЦИ БУДУЋИХ ИСТРАЖИВАЊА
СРПСКИХ НАРОДНИХ ГОВОРА
КОСОВА И МЕТОХИЈЕ



Институт за
српски
језик
САНУ



SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SCIENTIFIC CONFERENCES

Volume CXCIX

PRESIDENCY

Book 17

RESULTS OF CURRENT
AND TRENDS IN FUTURE
RESEARCH ON SERBIAN
VERNACULARS IN
KOSOVO AND METOHIJA

Accepted at the 8th (online) meeting of the Department of Language and Literature,
held on 25–28 December 2020

E d i t o r i n c h i e f
Academician Zoran KNEŽEVIĆ

E d i t o r s
Professor Radivoje MLADENOVIĆ, PhD
Academician Predrag PIPER

BELGRADE – KOSOVSKA MITROVICA 2021

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ
Књига СХСІХ

ПРЕДСЕДНИШТВО
Књига 17

РЕЗУЛТАТИ ДОСАДАШЊИХ
И ПРАВЦИ БУДУЋИХ
ИСТРАЖИВАЊА СРПСКИХ
НАРОДНИХ ГОВОРА
КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Примљено на VIII (електронском) скупу Одељења језика и књижевности
од 25–28. децембра 2020. године

Г л а в н и у р е д н и к
академик Зоран Кнежевић

У р е д н и ц и
проф. др Радивоје МЛАДЕНОВИЋ
академик Предраг ПИПЕР

БЕОГРАД - КОСОВСКА МИТРОВИЦА 2021

Издају
Српска академија наука и уметности
Кнеза Михаила 35, Београд

и

Институт за српски језик САНУ
Кнеза Михаила 36, Београд

и

Филозофски факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филипа Вишњића бб., Косовска Митровица



Институт за
српски
језик
САНУ



Технички уредник
Никола Стевановић

Дизајн
Лепосава Кнежевић

Коректура
Ратка Павловић

Моћив на корицама

„Сав збор градски”, минијатура с почетка рукописа извода
из Закона Новог Брда и Закона о рудницима деспота Стефана Лазаревића,
састављеног 1442. године, у препису из XVI в., Архив САНУ, бр. 464.

Тираж
600 примерака

Штампа
Планета принт

ISBN 978-86-7025-912-6 (САНУ)

© Српска академија наука и уметности 2021

© Институт за српски језик САНУ 2021

© Филозофски факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици 2021

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

академик АНУРС Слободан Реметић
др Софија Милорадовић, научни саветник
Институт за српски језик САНУ
др Рада Стијовић, научни саветник
Институт за српски језик САНУ
др Биљана Сикимић, научни саветник
Балканолошки институт САНУ

проф. др Голуб Јашовић, Филозофски факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
проф. др Станислав Станковић, Филозофски факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици
др Жељко Степановић, научни сарадник
Институт за српски језик САНУ (секретар)

ГЛАВНИ УРЕДНИК

академик Зоран Кнежевић

УРЕДНИЦИ:

проф. др Радивоје Младеновић
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
академик САНУ Предраг Пипер

РЕЦЕНЗЕНТИ ПРИЛОГА:

академик АНУРС Слободан Реметић
проф. др Радивоје Младеновић; др Софија Милорадовић, научни саветник
проф. др Жарко Бошњаковић; др Рада Стијовић, научни саветник
проф. др Рајна Драгићевић; проф. др Голуб Јашовић
проф. др Милош Ковачевић; др Јованка Радић, научни саветник
проф. др Никола Рамић; др Марта Бјелетић, научни саветник
проф. др Михај Радан

РЕЦЕНЗЕНТИ ЗБОРНИКА:

академик САНУ Александар Лома
дописни члан САНУ Љубинко Раденковић
проф. др Недељко Богдановић
Филозофски факултет Универзитета у Нишу

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	9
ЗАКЉУЧЦИ СА КОНФЕРЕНЦИЈЕ „РЕЗУЛТАТИ ДОСАДАШЊИХ И ПРАВЦИ БУДУЋИХ ИСТРАЖИВАЊА СРПСКИХ НАРОДНИХ ГОВОРА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ”	19
СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ <i>Косово и Метохија у оквиру српској дијалекатској простора</i>	23
АЛЕКСАНДАР Б. ЛОМА, ЖЕЉКО Д. СТЕПАНОВИЋ <i>Прилој историји српских говора на подручју Косова и Метохије</i>	33
РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ <i>Дијалекатски мозаик косовскометохијских призренско-јужноморавских говора.</i>	59
СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ <i>Косовско-ресавски говори унутар косовско-ресавске дијалекатске области.</i>	107
БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ ПОПОВИЋ: <i>Зетско-сјенички говори Косова и Метохије унутар зетско-сјеничке дијалекатске области.</i>	127
РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ <i>О истраживању народних говора данас – о могућностима њексплоативистичких дијалекатолошких истраживања</i>	143
МИТРА М. РЕЉИЋ <i>Српски језик и његови дијалекти на Косову и Метохији данас: стање и перспективе</i>	159
ПРВОСЛАВ Т. РАДИЋ <i>О српској дијалекатској базицини Косова и Метохије и друштвенополиитичким оквирима њеној истраживања.</i>	181
РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ <i>Речници косовско-метохијских говора</i>	211
ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ <i>О проучавању лексичкој система српских говора Косова и Метохије (на примеру српској призренској говора)</i>	229

ЉУБИНКО Р. РАДЕНКОВИЋ	
<i>Називи хлебова у српским њоворима Косова и Мејхохије у етнографском контексту</i>	251
ГОЛУБ М. ЈАШОВИЋ	
<i>Проучавање дијалекатске лексике и терминологије на њосјору Косова и Мејхохије на Филозофском факултету Универзитета у Приштини</i>	267
РАДА Р. СТИЈОВИЋ, МИРЈАНА С. ГОЧАНИН	
<i>Савремена ономастичка исјраживања Косова и Мејхохије</i>	291
БИЉАНА Љ. СИКИМИЋ	
<i>Етнолингвистичка исјраживања српских њовора Косова и Мејхохије</i>	311
РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БРАНКИЦА Ћ. МАРКОВИЋ	
<i>Прилој библиографији о српским народним њоворима Косова и Мејхохије</i>	327
Карте	389
Индекс кључних речи	399
Индекс аутора	401

САВРЕМЕНА ОНОМАСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ*

РАДА Р. СТИЈОВИЋ**, МИРЈАНА С. ГОЧАНИН***

А п с т р а к т. – Систематска ономастичка истраживања на Косову и Метохији отпочета су 1975. године у оквиру Одбора за ономастику Српске академије наука и уметности. Прикупљен је ономастички материјал из насеља са становништвом чији је матерњи језик српски. У селима и мањим градским насељима сакупљана је комплетна ономастичка грађа, а у већим градовима углавном само топонимија и антропонимијски узорак. У неким случајевима, када је то истраживачима пошло за руком, сакупљена је микротопонимија у селима у којима живе само Албанци. Ономастичким подацима обилују и неке раније објављене, махом етнографске, студије, као и *Речник косовско-метохишког дијалекта* Г. Елезовића и монографија *Топоними Косова* А. Урошевића. Прикупљен ономастички материјал (с бројним етнографским и другим подацима) омогућује разноврсна језичка и ванјезичка истраживања. Између осталог, он је поуздано сведочанство о најновијој историји ових простора, а у поређењу с подацима забележеним у повељама и турским тефтерима, он пружа могућност да се сагледа етничка слика и ранијих времена. Прикупљена ономастичка грађа, као и студије из савремене и историјске ономастике настале на основу ове грађе, у највећој мери су објављивани у часопису *Ономастолошки њрилози* и едицији *Библиотека Ономастолошких њрилога*, али и у другим публикацијама. Циљ овога рада јесте да пружи увид у оно што је досад урађено на плану ономастичких истраживања Косова и Метохије и укаже на будуће задатке проучавалаца ономастике ових простора. Као прилог томе сачињена је библиографија радова из ономастике и објављене ономастичке грађе Косова и Метохије, која је прикључена збирној библиографији.

Кључне речи: Косово и Метохија, ономастика, антропонимија, топонимија

* Овај рад је настао у оквиру Одсека *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору број 451-03-9/2021-14 склопљеним са Институтом за српски језик САНУ.

** Институт за српски језик САНУ, имејл: rada.stijovic@isj.sanu.ac.rs

*** Институт за српски језик САНУ, имејл: mirjana.gocanin@isj.sanu.ac.rs

Савремена ономастичка истраживања српског језичког простора понајбоље и најтемељније су урађена на Косову и Метохији. Систематско прикупљање ономастике на простору ове наше јужне покрајине почело је јуна 1975. године у оквиру Одбора за ономастику Српске академије наука и уметности. Треба, међутим, поменути и раније објављене, махом етнографске, студије које пружају драгоцене ономастичке податке, као што су монографије Бранислава Нушића: *Косово. Ојис земље и народа* (књ. I и II) (Нушић 1902а, Нушић 1903) и *С Косова на Сиње Море* (Нушић 1902б); Милисава Лутовца: *Ибарски Колашин* (Лутовац 1954) и *Гора и Ојоље. Анђројогеографска истраживања* (Лутовац 1955); Атанасија Урошевића: *Горња Моравица и Изморник* (Урошевић 1935), затим, *Шарџанска жупа Сиринић* (Урошевић 1948), као и *Новобрдска Крива река. Анђројогеографска истраживања* (Урошевић 1950) и *Косово* (Урошевић 1965); Јована Трифуноског: *Качаничка Клисура. Анђројогеографска истраживања* (Трифунски 1950); Мирка Барјактаровића: *Ругова. Етнолошка и анђројогеографска истраживања* (Барјактаровић 1960) и др. Ове етнографске студије садрже вредне податке за ономастичка истраживања, пре свега, топониме и презимена, али и друге – имена цркава, народне етимологије, предања итд. Нарочито је значајна књига *Топоними Косова* антропогеографа Атанасија Урошевића (Урошевић 1975), која доноси имена насеља и основне податке о њима (први помен у историјским изворима, састав и порекло становништва и др.), микротопониме и имена области и предела у источном делу покрајине, тј. из Косовске котлине, Лаба, Сиринића и Косовског Поморавља. Обрада топонима је историјско-географска, па за лингвистичка истраживања овом материјалу, као и претходним студијама, недостају акценат и граматичка обележја. Богату ономастичку грађу (топониме, имена, презимена, хипокористике и надимке) доноси и *Речник косовско-метоховског дијалекта* Глише Елезовића (Елезовић 1932, Елезовић 1935). Посебну вредност овог речника представља то што је у њему сачувана ономастичка грађа из *Девичког катастига* – рукописне књиге манастира Девича, у коју је манастирско братство, у периоду између 1762. и 1789. године, бележило дарове манастиру, а уз њих и имена дародаваца и места њиховог боравка, која су се у највећој мери налазила на територији Старе Србије. Захваљујући томе што је Елезовић ексцерпирео и унео у свој речник материјал из *Девичког катастига*, који је касније изгубљен, сачувана су бројна имена, презимена, хипокористички, надимци и имена места са Косова и Метохије (Девички катастиг 1762–1789). Материјал у *Речнику* граматички је обележен и акценатован. Известан недостатак, као што је познато, представља чињеница да је Елезовић сву грађу уклапао у двоакценатски систем свог родног вучитрског говора, што не одговара стању на целом испитиваном терену.

Значајни ономастички подаци могу се наћи и у књизи *Плач Старе Србије* Серафима Ристића (Ристић 1864), у којима се наводе имена и презимена Срба који су страдали од албанског насиља шездесетих година XIX

века, као и називи насеља из којих су страдалници, али и њихови насилници, што је важно не само за ономастичка истраживања већ и за употпуњавање етничке слике онога времена. Као извор ономастичких података могу послужити и три књиге путописа Милоша Милојевића: *Путопис дела Праве-Сшаре Србије I–III* (Милојевић 1871, Милојевић 1872, Милојевић 1877), као и конзулских службеника Ивана Иванића: *На Косову, Са Шара њо Косову на Звечан. Из њујиних бележака* (Иванић 1903) и Тодора Станковића: *Пујине белешке њо Сшарој Србији 1871–1898*. (Станковић 1910). Од значаја за ономастичка проучавања несумњиво су и две збирке докумената, углавном извештаја српских конзула у Приштини, које је приредио Милић Петровић: *Документи о Рашкој обласџи 1890–1899*. (Петровић 1997) и *Документи о Рашкој обласџи 1900–1912*. (Петровић 1995). Документарна грађа сабрана је и објављена и у трима збиркама докумената које је приредио Бранко Перуничић: *Писма српских конзула из Пришџине 1890–1900*. (Перуничић 1985), *Сведочансџво о Косову 1901–1913*. (Перуничић 1988) и *Зулуми ага и бегова у Косовском вилајету* (1878–1913) (Перуничић 1989). Ономастичке податке садрже и *Документи о сџољној џолиџици Краљевине Србије 1903–1914*. из фондова МИД Србије објављени у седам књига и 42 свеске (Документи 1903–1914), као и *Дџиломаџска џреџиска Краљевине Србије, књига џрва* (1. јануар 1902. – 1. јун 1903), у којима се налазе извештаји, преписка, као и други документи српских конзуларних представника у Старој Србији у наведеном времену (Дипломатска преписка 1933). Најчешћа тема ових извештаја био је живот и положај Срба на простору обухваћеном радом приштинског конзулата. У њима су изношена сведочанства о насиљу и злочинима над Србима, прогону српског живља, правној, економској и верској неправедности православних и муслимана, односу између српског и албанског становништва и уопште стању у вилајету. Како би могло да протестује код Порте, Министарство иностраних дела Краљевине Србије тражило је од приштинских конзула, између осталог, прецизне податке о имену жртве и починиоца насиља, о месту догађаја, месту одакле је жртва и месту одакле је насилник, тако да ови подаци могу послужити као поуздано сведочанство о ономастици Косова и Метохије тога времена.

Организована ономастичка истраживања на Косову и Метохији почела су тек када је 1974. године у Српској академији наука и уметности основан Одбор за ономастику. Сведоци непрестаног одсељавања Срба, слутећи немиле догађаје који ће уследити, Павле Ивић и Светозар Стијовић су јуна 1975. кренули с организовањем прикупљања ономастичке грађе, што је био први и основни задатак Одбора, управо од ове наше јужне покрајине. Прве инструкције за рад на терену, по којима се и данас ради, дао је Павле Ивић, а теренским истраживањима руководио је Светозар Стијовић. Прве две године теренска истраживања обављао је Светозар Стијовић сам, али је убрзо, свестан хитности задатка, окупио и обучио за лингвистички рад на терену екипу сарадника састављену махом од наставника и професора с подручја

ове српске покрајине.¹ Крупни резултати који су постигнути не изненађују када се зна да су на челу Одбора од првих дана до данас стајала и стоје велика имена наше науке о језику – Милан Будимир (до краја 1975. год.), Фанула Папазоглу (до краја 1981), Павле Ивић (до 1999), Милка Ивић (до 2011) и данас Александар Лома. Теренска истраживања отпочета су у северној Метохији да би се проширила по осталим деловима Покрајине обухватајући насеља са становништвом чији је матерњи језик српски (тада под називом српскохрватски). У питању су били Срби староседеоци и досељеници између два светска рата – углавном из Црне Горе, али и из других крајева, затим муслиманско стариначко становништво из Горе, Сретечке жупе и Ораховца, као и оно досељено после Другог светског рата из Полимља и Санцака и католичко становништво Јањева и Летнице. У селима и мањим градским насељима Косова и Метохије сакупљана је комплетна ономастичка грађа, а у већим углавном само топонимија и антропонимијски узорак, и то у најмање 100 стариначких породица (нпр., у Приштини 153 куће). У неким случајевима, када је то истраживачима пошло за руком, сакупљена је микротопонимија у селима где живе само Албанци (Стијовић С. 1991: 21 и Стијовић С. 2000: 573–574). Одбор за ономастику САНУ данас располаже са око 255.000 података забележених у 1273 свеске.² Планом је било предвиђено да се наставе теренска ономастичка истраживања у селима у којима нема Срба, а у чијој се микротопонимији, на основу резултата дотадашњих истраживања, очекивао значајан број српских назива (Стијовић С. 1997: 204). На то је, између осталог, упућивала сакупљена грађа Ругова, у коме, у време истраживања, више од два и по века нису живели Срби, али је преко две трећине микротопонима имало елементе српског језика (Стијовић С. 1984–1985; Џоговић 1983; исп. и Грковић 1982; Стијовић С. 1985).

Сва грађа, а реч је о антропонимији и топонимији³, бележена је у дијалекатској форми и акцентована, а код топонима су записивани род и број (уз име села у дијалекатској форми наведено је и његово административно име). Дати су општи подаци о селу (положај и тип насеља, старине – гробља, цркве, црквишта, „записи” итд., историјат насеља, основне информације о становништву, његовом пореклу, подаци о одсељенима, подаци о школи, путевима, етници и ктетик и сл.). У вези с топонимијом бележено је све што се на њу односи – од општег описа (равница, страна, осоја, присоја, црница, белица, шумовит терен, голет, црквиште, поток, поточић, извор итд.) до предања, легенди и народних етимологија. Уз презимена бележено је оно што су информатори знали о братству: предања, подаци о сеобама, слава,

¹ Податке о раду Одбора, као и о методима теренског рада и прикупљања ономастичке грађе в. Стијовић С. 1988: 122–124, Стијовић С. 1991: 21–23, Стијовић С. 1997: 203–210 и Стијовић С. 2000: 573–574.

² Подаци су добијени у Одбору за ономастику САНУ октобра 2019. године.

³ Забележена су имена насељених места, етници и ктегици, микротопонимија и хидронимија у насељима и њиховим подручјима, затим презимена, породични надимци, имена, хипокористички и лични надимци (Стијовић С. 1991: 21).

мала слава, породични надимак, раније презиме, секундарно презиме и др. Имена, хипокористици, надимци и секундарна имена бележени су, као и остали подаци, од најстаријих житеља села кад год је то било могуће. Уз њих је давана и фреквенција и (за нове и у било ком погледу специфичне облике) година појаве (СТИЈОВИЋ С. 1991: 21–22 и СТИЈОВИЋ С. 2000: 574).

Напредо с теренским истраживањем радило се на објављивању прикупљене ономастичке грађе. За то је од нарочитог значаја било покретање часописа *Ономастолошки ѝрилози* (1979. је изашао први број, посвећен Милану Будимиру, од кога је потекла идеја за покретање часописа, а 2017. године 24. број), у коме је објављен највећи део поменуте грађе (Божовић 1983; Букумирић 1981, Букумирић 1982, Букумирић 1984, Букумирић 1988, Букумирић 1997, Букумирић 2011б; Пумпаловић 2015, Пумпаловић 2016; СТИЈОВИЋ Д. 1997, СТИЈОВИЋ Д. 1998, СТИЈОВИЋ Д. 2002; СТИЈОВИЋ С. 1979а, СТИЈОВИЋ С. 1981а, СТИЈОВИЋ С. 1982а, СТИЈОВИЋ С. 1984; Ђирић 1989; Цветановић 1988; Џоговић 1983, Џоговић 1985, Џоговић 1986, Џоговић 1987, Џоговић 1996). Мањи део прикупљене грађе објављен је у три Зборника радова са пројекта *Истраживања српског језика на Косову и Метохији* реализованог на Филозофском факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (Букумирић 2010а, Букумирић 2011а; Јашовић 2010; Лилић 2011), као и у *Косовско-метохијском зборнику*, гласилу Академијског одбора за проучавање Косова и Метохије САНУ (СТИЈОВИЋ М., СТИЈОВИЋ Р. 2013). Ономастичка грађа објављивана је и у часописима, као што је приштинска *Башићина* (Букумирић 2004; Микетић 1991а, Микетић 1991б, Микетић 1994; СТИЈОВИЋ С. 1991; Ђупић 2005), у зборницима радова (Букумирић 2007, Букумирић 2010б, Букумирић 2013; Јашовић 2018б и др.), а и у оквиру посебних монографија (Димић 2003; Јашовић 2018а и др.).

Поред грађе објављени су и бројни научни радови и студије из историјске и савремене ономастике. Анализом савремене грађе обухваћена је највише антропонимија (Јашовић 2014, Јашовић 2016; Микетић 1994; СТИЈОВИЋ С. 1979б, СТИЈОВИЋ С. 1980, СТИЈОВИЋ С. 1981б, СТИЈОВИЋ С. 1991, СТИЈОВИЋ С. 1994, СТИЈОВИЋ С. 1999 и др.), али и друге гране ономастике (Божовић 1990; Букумирић 1993; Дуриданов 1979; Лилић 2011; СТИЈОВИЋ С. 1982б, СТИЈОВИЋ С. 1990 и др.).

Најбоља остварења српске историјске ономастике налазе се у *Ономастолошким ѝрилозима* – радови Митра Пешикана: *Зетско-хумско-рашка имена на њочешку ѝурског доба* (Пешикан 1982, Пешикан 1983, Пешикан 1984), *Из историјске топонимије Подримља* (Пешикан 1981) и *Спара имена из доњег Подримља* (Пешикан 1986). Веома је важно и покретање едиције *Библиотека Ономастолошких ѝрилога*, са такође изузетно значајним остварењима као што је *Топонимија Бањске хрисовуље* Александра Ломе (Лома 2013). У оквиру ове едиције објављена је и *Ономастика централног Косова* Милете Букумирића (Букумирић 2015).

Етничка слика ових простора драстично је промењена последњих деценија XX века. Међутим, прикупљен ономастички материјал (с бројним етнографским и другим подацима), који је омогућио разноврсна језичка и ванјезичка истраживања, поуздано је сведочанство о најновијој историји ових простора, а поређењем с подацима забележеним у средњовековним изворима, пре свега, *Бањској, Дечанским и Свештоарханђелској хрисовуљи*⁴ – чије ономастичке податке доноси Милица Грковић у *Речнику имена бањског, дечанског и призренског властелинства у XIV веку* (Грковић 1986) и у монографији *Имена у Дечанским хрисовуљама* (Грковић 1983), као и турским катастарским пописима – тефтерима (*Обласи Бранковића* из 1455. године) (Хаџибеговић, Ханџић, Ковачевић 1972) и *Попис Скадарског санџака* из 1485. године (Пуљаха 1974а)⁵, пружа се могућност за сагледавање етничке слике и ранијих времена. У поменутих радовима Митар Пешикан је дао приказ средњовековног етничког стања на Косову. Он је повукао тачну линију разграничења Срба и Албанаца – у свом средњем делу та линија је ишла око Ђаковице и западно од Призрена, а на северном и јужном делу била је тада на земљишту садашње Албаније. Српско становништво имала је Тропоја, тадашње Требопоље, а на југу су Словени живели и у пределу западно од данашње Призренске Горе. Највећи део косовског дела данашње покрајине имао је, дакле, компактно српско становништво, а део с албанским живљем обухватао је свега неколико процената од укупне територије Покрајине.

Упркос бројним сеобама српског народа и великим етно-језичким променама у овим крајевима, сачуван је, како је грађа показала, велики број средњовековних назива. М. Пешикан је у студији о историјској топонимији Подримља, на основу прикупљене грађе, убицирао многе називе забележене у повељама и дефтерима, и то неке без измена (Белица, Берково, Брестовик, Бистрица, Кијево, Котрадић), неке с малим изменама (Батуша: Ботуша, Папраћане: Прапраћане, Жач: Жалч), а неке са знатним променама (Лабаница: Јабланица, Турићевац: Тудоричевци, Бролић: Бродлиће, Фаче: Хвалче) (Пешикан 1981). Анализа ономастикона области Бранковића (то је целокупна територија традиционалног Косова, део Метохије и још неки предели) показала је да 1455. године ниједно насеље у њој није имало старобалкански ономастикон (Пешикан 1988: 81). Анализа топономастичких података *Бањске хрисовуље А. Ломе*, показала је да су Косово и Метохија

⁴ На овај простор односе се и многе друге манастирске даровнице – Грачанице, Хиландара и др., тако да постоји обиље топономастичких података (углавном из 14. века), а за поједине области (највише за дечанско властелинство) и антропономастичких, који представљају попис феудалних обвезника.

⁵ У ова два тефтера пописано је више од три четвртине територије Косова и Метохије (Пешикан 1988: 81). Ова сведочанства допуњује један ранији тефтер (из 1452/5. године), који пописује вилајет Бистрицу у Призренској области, са нахијом Гора или Гура (Соколоски 1976 и Шабановић 1964), као и делови тефтера за Дукађински санџак из 1571, који је такође објавио Сељами Пуљаха у часопису *Gjurmime albanologjike. Seria e shkencave istorike II*. Приштина (Пуљаха 1974б).

„у пуном смислу речи словенска земља, обележена, од десетог столећа на овамо, посебним језичким идентитетом – старосрпским” (Лома 2013: 299). Језичку и етничку прошлост Косова и Метохије на материјалу ономастике сагледавали су А. Лома и М. Пешикан и у другим својим радовима, (Лома 1993, Лома 2004, Лома 2007, Лома 2015; Пешикан 1984–1985, Пешикан 1991). Допринос историјској ономастици дали су М. Грковић, П. Ивић, Г. Јовановић, Н. Родић и други (Ивић, Грковић 1980; Јовановић 1996; Родић 1980).

Неповољне политичке прилике нису пружиле могућност да се попише ономастика у насељима у којима је, у време када је грађа пописивана, албанско становништво било у апсолутној доминацији. Ипак, прикупљена грађа је довољно богата и репрезентативна да може бити поуздано сведочанство најновијих времена, а у поређењу са историјским изворима, може пружити могућност сагледавања језичке и културне историје ових простора. Потребно је, свакако, и даље прикупљати и критички обрађивати историјску ономастичку грађу, али и оно што је објављено подврћи критичкој анализи.⁶ Осим даље језичке анализе, грађа би се могла приказати и кроз атласе, који би јасно показали бројност и густину српских топонима и српских насеља, као и српски континуитет на овим просторима⁷. Од ње се могу сачинити богати и вредни ономастички речници Косова и Метохије (речници имена, надимака, личних надимака, презимена са породичним надимцима, ојконима са етницима и ктетицима, топонима), који су важни за даљи развој српске ономастике, али и за друге језичке дисциплине, као и за историју, географију, етнографију и друге науке. То су задаци који чекају ономастичаре.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ ЗА ОНОМАСТИЧКА ИСТРАЖИВАЊА

Барјактаровић 1960:

Барјактаровић, Мирко. „Ругова. Етнолошка и антропогеографска проучавања”. *Српски етнографски зборник*, књ. LXXIV, *Насеља и њорекло становништва*, књ. 36. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 163–241.

Божовић 1983:

Божовић, Маринко. „Ономастика села Бановог Дола код Звечана”. *Ономастолошки ирпозии IV*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 453–467.

⁶ Митар Пешикан указује на обиље лоше транскрибованог и непрецизно прочитаног ономастичког материјала у попису Скадарског санџака С. Пуљахе, али и у другим издањима турских пописа (Пешикан 1994: 493).

⁷ У оквиру Академијског одбора за проучавање Косова и Метохије САНУ разматра се могућност израде атласа са разноврсним картама Косова и Метохије, а у сарадњи са Географским институтом. Томе би се могле прикључити и топономастичке карте.

Божовић 1990:

Божовић, Маринко. „Топоними друштвено-историјског порекла у околини Т. Митровице”. *Обележја* 19. Бр. 3. Приштина: Јединство, стр. 141–150.

Букумирић 1981:

Букумирић, Милета. „Ономастика дела Прекорупља омеђеног рекама Мирушом, Белим Дримом и Клином”. *Ономастолошки њрилози II*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 339–403.

Букумирић 1982:

Букумирић, Милета. „Ономастика Прекорупља (II део)”. *Ономастолошки њрилози III*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 303–418.

Букумирић 1984:

Букумирић, Милета. „Из ономастике јужне Метохије”. *Ономастолошки њрилози V*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 413–603.

Букумирић 1988:

Букумирић, Милета. „Ономастика Сиринићке жупе”. *Ономастолошки њрилози IX*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 253–470.

Букумирић 1993:

Букумирић, Милета. „О топонимији Сиринићке жупе”. *Универзитетска мисао. Друштвене науке* 1. Бр. 1/2. Приштина: Ректорат Универзитета у Приштини, стр. 79–84.

Букумирић 1997:

Букумирић, Милета. „Ономастика јужнога Косова”. *Ономастолошки њрилози XIII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 339–495.

Букумирић 2004:

Букумирић, Милета. „Из ономастике града Приштине”. *Баштџина* 17. Приштина: Институт за проучавање културе Срба, Црногораца, Хрвата и Муслимана, стр. 9–36.

Букумирић 2007:

Букумирић, Милета. „Топонимија северног дела Ибарског Колашина”. *Зборник радова Филозофског факултета/ Универзитета у Приштини XXXVII* (ур. Драги Маликовић). Приштина: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 15–56.

Букумирић 2010а:

Букумирић, Милета. „Прилог познавању метохијске ономастике”. *Испрживања српског језика на Косову и Метохији*. Књ. 1 (2008) (ур. Милета Букумирић). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 19–42.

Букумирић 2010б:

Букумирић, Милета. „Хидроними северне Метохије. Косово и Метохија у цивилизацијским токовима”. *Косово и Метохија у цивилизацијским токовима: међународни џемајски зборник. Књ. 1, Језик и народна џрадиција* (ур. Софија Милорадовић). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 25–41.

Букумирић 2011а:

Букумирић, Милета. „Ономастика подручја Преководе”. *Истраживања српског језика на Косову и Метохији*. Књ. 3 (2010) (ур. Милета Букумирић). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 3–73.

Букумирић 2011б:

Букумирић, Милета. „Из ономастике Липљанске околине”. *Ономастолошки ирпозии XXI*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 47–190.

Букумирић 2013:

Букумирић, Милета. „Преглед метохијских ојконима”. *Зборник радова Филозофског факултета / Универзитета у Приштини XLIII*. Бр. 1 (ур. Бранко Јовановић). Приштина: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 9–38.

Букумирић 2015:

Букумирић, Милета. *Ономастика централног Косова*. Библиотека ономастолошких прилога. Књ. 3. Београд: Српска академија наука и уметности.

Грковић 1982:

Грковић, Милица. „О топониму Ругова”. *Ономастолошки ирпозии III*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 187–189.

Грковић 1983:

Грковић, Милица. *Имена у Дечанским хрисовуљама*. Нови Сад: Институт за јужно-словенске језике Филозофског факултета у Новом Саду.

Грковић 1986:

Грковић, Милица. *Речник имена бањског, дечанског и ирпозенског власителитина у XIV веку*. Београд: Народна књига.

Девички катастиг 1762–1789:

Девички катититиг, рукописна књига манастира Девич која обухвата период између 1762. и 1789. године (уништена је 1941. године).

Димић 2003:

Димић, Душан. *Ономастика Средске жује: иоменици Горњеселске ирпозии и антирпозии и ирпозии и ирпозии*. Лепосавић: Институт за српску културу.

Дипломатска преписка 1933:

Дипломатска ирпозии Краљевине Србије. Књ. 1. (1. јануар 1902–1. јуни 1903). Београд: Државна штампарија Краљевине Југославије.

Документи 1903–1914:

Документи о ирпозии ирпозии Краљевине Србије 1903–1914. из фондова МИД Србије. <http://diplprepiska.mi.sanu.ac.rs>.

Дуриданов 1979:

Duridanov, I. „Der Flussname Klina und Verwandtes”. *Ономастолошки ирпозии I*, Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 45–49.

Елезовић 1932:

Елезовић, Гл. *Речник косовско-метохишког дијалекта. Свеска прва*. Српски дијалектолошки зборник IV. Београд: Српска краљевска академија.

Елезовић 1935:

Елезовић, Гл. *Речник косовско-метохишког дијалекта. Свеска друга*. Српски дијалектолошки зборник VI. Београд: Српска краљевска академија.

Иванић 1903:

Иванић, Иван. *На Косову: са Шара, до Косову, на Звечан. Из њихних бележака*. Београд: Издање Милана Арсенијевића и компаније.

Ивић, Грковић 1980:

Ивић, Павле и Грковић, Милица. „Топоними антропонимијског порекла у Светостефанској хрисовуљи”. *Втора југословенска ономастичка конференција*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, стр. 95–108.

Јашовић 2010:

Јашовић, Голуб. „Антропонимија Угљара код Приштине”. *Испраживања српског језика на Косову и Метохији*. Књ. 2 (2009) (ур. Милета Букумирић). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 121–160.

Јашовић 2014:

Јашовић, Голуб. *О говору и именима Угљара код Приштине*. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини.

Јашовић 2016:

Јашовић, Голуб. „О именима становника села Ђушке код Пећи у северној Метохији”. *Српска академска мисао* 1. Бр. 1. Јагодина: Народна библиотека „Радослав Никчевић”, стр. 129–138.

Јашовић 2018а:

Јашовић, Голуб. *Ономастичка слива реке Косанице*. Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини; Куршумлија: Народна библиотека Куршумлија.

Јашовић 2018б:

Јашовић, Голуб. „Ономастика села Бресја код Косова Поља”. *Зборник радова са конференције: Наука без граница 1. Изван оквира* (ур. Мирјана Лончар Вујновић). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 155–176.

Јовановић 1996:

Јовановић, Гордана. „Дистрибуција хришћанских имена на поседима Дечанског властелинства”. *Ономастолошки ирилози XII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 9–15.

Лилић 2011:

Лилић, Драган. „Антонимија у топонимији Косова и Метохије”. *Испраживања српског језика на Косову и Метохији*. Књ. 3 (2010) (ур. Милета Букумирић). Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 75–84.

Лома 1993:

Лома, Александар. „Језичка прошлост југоисточне Србије у светлу топономастике”. *Говори њризренско–џимочке области и суседних дијалеката. Зборник реферата са научног скуја (Нишка Бања, 17–20. 6. 1992)* (ур. Павле Ивић). Ниш: Филозофски факултет; Београд: Институт за српски језик САНУ; Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, стр. 107–136.

Лома 2004:

Лома, Александар. „Од Теранде до Призрена, од Скадра до Шаре. Топономастика јужне Метохије као огледало њне далеке прошлости”. *Глас САНУ* 398. Одељење језика и књижевности 20. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 49–61.

Лома 2007:

Лома, Александар. „Етнолингвистичка слика подручја Косова и Метохије у античко доба и у раном средњем веку”. *Археологија Косова и Метохије – зборник радова* (ур. Александар Бачкалов). Приштина: Музеј; Београд: Центар за очување наслеђа Косова и Метохије, Мнемосуне, стр. 17–31.

Лома 2013:

Лома, Александар. *Топонимија Бањске хрисуве. Ка осмишљењу старосрпског топонимског речника и бољем џознавању ојшћесловенских именословних образаца*. Библиотека Ономатолошких прилога. Књ. 2. Београд: Српска академија наука и уметности.

Лома 2015:

Лома, Александар. „Језичка и етничка прошлост Старе Србије у светлу топономастике”. *Први балкански рај 1912–1913 – историјски џроцеси и џроблеми у свејлости стјогодишњег искуства. Научни скујови САНУ књ. СXLVIII*. Одељење историјских наука књ. 35 (ур. Михаило Војводић). Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 259–273.

Лутовац 1954:

Лутовац, Милисав. „Ибарски Колашин. Антропогеографска испитивања”. *Српски еџнографски зборник*, књ. LXXVII, *Насеља и џорекло стјановнишћва*, књ. 34. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 57–188.

Лутовац 1955:

Лутовац, Милисав. „Гора и Опоље. Антропогеографска проучавања”. *Српски еџнографски зборник*, књ. LXIX, *Насеља и џорекло стјановнишћва*, књ. 35. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 229–339.

Микетић 1991а:

Микетић, Драган. „Ономастика поткопаоничког села Лозно”. *Башћина* 1. Приштина: Институт за проучавање културе Срба, Црногораца, Хрвата и Муслимана, стр. 120–122.

Микетић 1991б:

Микетић, Драган. „Ономастика Борчанске висоравни”. *Башћина* 2. Приштина: Институт за проучавање културе Срба, Црногораца, Хрвата и Муслимана, стр. 17–35.

Микетић 1994:

Микетић, Драган. „О презименима и традиционалним родовским именима у Пасјану код Ѓњилана”. *Башџина* 5. Приштина: Институт за проучавање културе Срба, Црногораца, Хрвата и Муслимана, стр. 33-41.

Милојевић 1871:

Милојевић, Милош. *Пуџојис дела Праве-Сџаре Србије I*. Београд: Књижара Јована Д. Лазаревића.

Милојевић 1872:

Милојевић, Милош. *Пуџојис дела Праве-Сџаре Србије II*. Београд: Државна штампарија.

Милојевић 1877:

Милојевић, Милош. *Пуџојис дела Праве-Сџаре Србије III*. Београд: Државна штампарија.

Нушић 1902а:

Нушић, Бранислав. *Косово. Ојис земље и народа. Издање са сликама*. Књиге Матице српске. Бр. 6. I свеска. Нови Сад: Матица српска.

Нушић 1902б:

Нушић, Бранислав. *С Косова на Сиње Море: белешке с џуџа кроз Арбанасе 1894. године*. Београд: Дворска књижара Мите Стајића.

Нушић 1903:

Нушић, Бранислав. *Косово. Ојис земље и народа. Издање са сликама*. Књиге Матице српске. Бр. 9. II свеска. Нови Сад: Матица српска.

Перуничич 1985:

Перуничич, Бранко. *Писма срџских конзула из Пришџине 1890-1900*. Београд: Народна књига.

Перуничич 1988:

Perunićić, Branko. *Svedočanstvo o Kosovu 1901-1913*. Beograd: Naučna knjiga.

Перуничич 1989:

Перуничич, Бранко. *Зулуми ага и бегова над срџским народом у Косовском вилајетџу 1878-1913*. Београд: Нова књига.

Петровић 1995:

Петровић, Милић. *Документи о Рашкој обласџи 1900-1912*. Београд: Архив Србије.

Петровић 1997:

Петровић, Милић. *Документи о Рашкој обласџи 1890-1899*. Београд: Историјски музеј Србије.

Пешикан 1981:

Пешикан, Митар. „Из историјске топонимије Подримља”. *Ономајолошки џрилози II*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 1-92.

Пешикан 1982:

Пешикан, Митар. „Зетско-хумско-рашка имена на почетку турског доба”. *Ономастички ирилози III*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 1–120.

Пешикан 1983:

Пешикан, Митар. „Зетско-хумско-рашка имена на почетку турског доба (други део)”. *Ономастички ирилози IV*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 1–135.

Пешикан 1984:

Пешикан, Митар. „Зетско-хумско-рашка имена на почетку турског доба (трећи део)”. *Ономастички ирилози V*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 1–176.

Пешикан 1984–1985:

Пешикан, Митар. „О опсегу средњовековног дечанског властелинства”. *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику XXVII–XXVIII*. Нови Сад: Матица српска, стр. 27–28.

Пешикан 1986:

Пешикан, Митар. „Стара имена из доњег Подримља”. *Ономастички ирилози VII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 1–119.

Пешикан 1988:

Пешикан, Митар. „О историјској ономастици Косова”. *Зборник Округлог сџола о научној истраживању Косова. Научни скупови Српске академије наука и уметности. Књ. 42* (ур. Павле Ивић). Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 81–87.

Пешикан 1991:

Пешикан, Митар. „Етничке прилике у Метохији у вековима пре велике сеобе у светлости ономастичких сведочанстава”. *Научни саставак славистица у Вукове дане 20/1*. Београд: Међународни славистички центар, стр. 329–343.

Пешикан 1994:

Пешикан, Митар. „Историјска ономастика као помоћ у етимолошким истраживањима”. *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику XXXVII*. Нови Сад: Матица српска, стр. 493–498.

Пуљаха 1974а:

Pulaha, Selami. *Defteri i regjistrimit të Sanxhakut të Shkodrës i vitit 1485: paraqitja, hyrja, transliterimi, përthimi dhe komentet*. Tiranë: Akademia e Shkencave e RP. të Shqipërisë – Instituti i Historisë.

Пуљаха 1974б:

Pulaha, Selami. *Krahinat verilindore të Sanxhakut të Dukagjinit-Hasi dhe popullsia e tyre në gjysmën e dytë të shekullit XVI*. Gjurmime albanologjike. Seria e shkencave historike II. Prishtinë.

Пумпаловић 2015:

Пумпаловић, Радислав. „Ономастика Бањске и Звечана”. *Ономајолошки ѝрилози XXII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 599-738.

Пумпаловић 2016:

Пумпаловић, Радислав. „Ономастика једног дела Ибарског Колашина”. *Ономајолошки ѝрилози XXIII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 369-511.

Ристић 1864:

Ристић, Серафим. *Плач Старе Србије*. Земун: Књигопечатњом I. К. Сопрона. <http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications/view/4666>

Родић 1980:

Родић, Никола. „Топоними с посесивним придевом на-јъ (-овъ, -ињъ) у Светостефанској, Дечанским и Арханђеловској хрисовуљи”. *Вјора југословенска ономајолошка конференција*. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, стр. 301-320.

Соколоски 1976:

Соколоски, Методија. *Турски документи за историјата на македонскиот народ. Том 3. Оширни ѝписни дефјери од XV век*. Скопје: Архив на Македонија.

Станковић 1910:

Станковић, Тодор. *Пујне белешке ѝо Стјарој Србији 1871-1898*. Београд: Издање потпомогнуто из књижевног фонда Илије М. Коларца.

Стијовић Д. 1997:

Стијовић, Данило. „Ономастика Суве Реке и околних села”. *Ономајолошки ѝрилози XIII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 497-573.

Стијовић Д. 1998:

Стијовић, Данило. „Ономастика дела северне Метохије”. *Ономајолошки ѝрилози XIV*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 157-256.

Стијовић Д. 2002:

Стијовић, Данило. „Ономастика шест села у околини Витине”. *Ономајолошки ѝрилози XV*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 227-263.

Стијовић М., Стијовић Р. 2013:

Стијовић, Милун и Стијовић, Рада. „Ономастика девет дечанских села”. *Косовско-метохијски зборник 5*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 235-271.

Стијовић С. 1979а:

Стијовић, Светозар. „Ономастика источног дела Метохијског (Пећког) Подгора”. *Ономајолошки ѝрилози I*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 237-381.

Стијовић С. 1979б:

Стијовић, Светозар. „О антропонимима изведеним од назива за боје код ’Бошњака’ у Метохијском (Пећком) Подгору”. *Јужнословенски филолог XXXV*. Београд: Институт за српскохрватски језик САНУ, стр. 177-188.

СТИЈОВИЋ С. 1980:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „Преглед антропонимских типова код ’Бошњака’ у Метохијском (Пећком) Подгору”. *Јужнословенски филолог XXXVI*. Београд: Институт за српскохрватски језик САНУ, стр. 113-119.

СТИЈОВИЋ С. 1981а:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „Ономастика средишњег дела Метохијског (Пећког) Подгора”. *Ономастолошки њрилози II*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 197-338.

СТИЈОВИЋ С. 1981б:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „О хипокористцима на -и у Метохијском (Пећком) Подгору”. *Јужнословенски филолог XXXVII*. Београд: Институт за српскохрватски језик САНУ, стр. 255-263.

СТИЈОВИЋ С. 1982а:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „Ономастика западног дела Метохијског (Пећког) Подгора”. *Ономастолошки њрилози III*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 193-300.

СТИЈОВИЋ С. 1982б:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „О једном специфичном топономастичком моделу у сливу Белог Дрима”. *Јужнословенски филолог XXXVIII*. Београд: Институт за српскохрватски језик САНУ, стр. 123-130.

СТИЈОВИЋ С. 1984:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „Ономастика једног дела поречја Кујавче”. *Ономастолошки њрилози V*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 313-411.

СТИЈОВИЋ С. 1984-1985:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „Старо Ругово у светлу ономастичких података”. *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику XXVII-XXVIII*. Нови Сад: Матица српска, стр. 741-746.

СТИЈОВИЋ С. 1985:

Stijović, Svetozar. „О onomastici Rugova”. *Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, str. 253-257.

СТИЈОВИЋ С. 1988:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „Савремена ономастика Косова и Метохије”. *Зборник Округлог сџола о научном исџраживању Косова. Научни скупови Српске академије наука и уметности. Књ. 42* (ур. Павле Ивић). Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 122-126.

СТИЈОВИЋ С. 1990:

СТИЈОВИЋ, Светозар. „Неки творбено-семантички типови ојконима у северној Метохији”. *Зборник Маџице српске за филологију и лингвистику XXXIII*. Нови Сад: Матица српска, стр. 461-465.

Стијовић С. 1991:

Стијовић, Светозар. „Сеоба и ономастика (На примеру Косова и Метохије)”. *Баштина* 1. Приштина: Институт за проучавање културе Срба, Црногораца, Хрвата и Муслимана, стр. 21–34.

Стијовић С. 1994:

Стијовић, Светозар. „О неким типовима антропонима у Јужној Метохији”. *Зборник Филолошког факултета у Приштини* IV. Приштина: Филолошки факултет, стр. 175–178.

Стијовић С. 1997:

Стијовић, Светозар. „Развој српске ономастичке науке у последњој четвртини века”. *Јужнословенски филолог* LIII. Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, стр. 203–210.

Стијовић С. 1998:

Стијовић, Светозар. „Прилог речнику српских личних имена”. *Јужнословенски филолог* LIV. Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ, стр. 111–119.

Стијовић С. 1999:

Стијовић, Светозар. „О антропонимима Гораждевца (код Пећи)”. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XLII. Нови Сад: Матица српска, стр. 439–456.

Стијовић С. 2000:

Стијовић, Светозар. „Ономастика код Срба”. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XLIII. Нови Сад: Матица српска, стр. 573–579.

Трифуноски 1950:

Трифуноски, Јован. „Качаничка Клисура. Антропогеографска испитивања”. *Српски етнографски зборник*, књ. LX, *Насеља и порекло становништва*, књ. 32. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 465–581.

Ђирић 1989:

Ђирић, Љубисав. „Ономастика Изморника”. *Ономастолошки прилози* X. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 365–496.

Ђупић 2005:

Ђупић, Жељко. „Етнонимска постања у косовскометохијској топонимији: оглед из косовскометохијске ономастике”. *Баштина* 19. Приштина: Институт за проучавање културе Срба, Црногораца, Хрвата и Муслимана, стр. 19–25.

Урошевић 1935:

Урошевић, Атанасије. „Горња Морава и Изморник”. *Српски етнографски зборник*, књ. LI, *Насеља и порекло становништва*, књ. 28. Београд: Српска краљевска академија, стр. 1–242 и 575–618.

Урошевић 1948:

Урошевић, Атанасије. „Шарпланинска жупа Сиринић”. *Годишен зборник*, кн. 1. Скопје: Филозофски факултет на Универзитетот во Скопје и Природно-математички оддел, стр. 115–176.

Урошевић 1950:

Урошевић, Атанасије. „Новобрдска Крива река. Антропогеографска испитивања”. *Српски етнографски зборник*, књ. LX, *Насеља и порекло становништва*, књ. 32. Београд: Српска академија наука, стр. 1–176.

Урошевић 1965:

Урошевић, Атанасије. *Косово*. Српски етнографски зборник, књ. LXXVIII, *Насеља и порекло становништва*, књ. 39. Београд: Српска академија наука и уметности.

Урошевић 1975:

Урошевић, Атанасије. *Топоними Косова*. Српски етнографски зборник, књ. LXXXIX. *Расправе и грађа*, књ. 9. Београд: Српска академија наука и уметности.

Хаџибеговић, Ханџић, Ковачевић 1972:

Oblast Brankovića: opširni katastarski popis iz 1455 (priredili Hamid Hadžibegić, Adem Handžić i Ešref Kovačević). Sarajevo: Orientalni institut.

Цветановић 1988:

Цветановић, Владимир. „Из ономастике Гњилана”. *Ономастолошки њрилози IX*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 517–542.

Џоговић 1983:

Џоговић, Алија. „Топонимија југословенског дела Проклетија: (I део)”. *Ономастолошки њрилози IV*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 225–344.

Џоговић 1985:

Џоговић, Алија. „Ономастика Дечана и околних села”. *Ономастолошки њрилози VI*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 439–508.

Џоговић 1986:

Џоговић, Алија. „Ономастика североисточних огранака Проклетија”. *Ономастолошки њрилози VII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 247–436.

Џоговић 1987:

Џоговић, Алија. „Ономастика Ђаковице и суседних села”. *Ономастолошки њрилози VIII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 221–304.

Џоговић 1996:

Џоговић, Алија. „Ономастика Горе”. *Ономастолошки њрилози XII*. Београд: Српска академија наука и уметности, стр. 33–366.

Шабановић 1964:

Šabanović, Nazim. *Krajište Isa-bega Ishakovića: zbirni katastarski popis iz 1455. godine (uvod, turski tekst, prevod i komentari)*. Sarajevo: Orientalni institut.

СОВРЕМЕННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ОНОМАСТИКИ КОСОВА И МЕТОХИИ

Рада Р. Стијович, Миряна С. Гочанин

Р е з ю м е

В статье приводятся исследования ономастики Косова и Метохии. В первой части указывается на ранее существующие этнографические и другие исследования содержащие ценные сведения, но и определенные недостатки, когда речь идет о лингвистике (отсутствие ударений и грамматических данных), а также и на словарь *Речник Косовско-метоховског дијалекта* Г. Елезовича, содержащий многочисленные топонимы, имена, фамилии, гипокористики и прозвища. Центральная часть статьи – данные о систематических исследованиях ономастики Косова и Метохии, начавшихся в 1975 году в рамках Отдела ономастики Сербской академии наук и искусств. В Отделе собран ономастический материал из поселений, в которых у большинства жителей сербский язык родной. Ономастический материал в деревнях и небольших городах собран полностью, тогда как в больших городах собраны топонимы и антропонимический материал. В случаях когда исследователям было возможно, собраны и микротопонимы в деревнях, в которых жили только албанцы. Собраный ономастический материал (вместе с многочисленными этнографическими и другими данными) позволил сделать разнообразные лингвистические и другие исследования. Кроме всего прочего, он достоверно свидетельствует о новейшей истории этого района, а сравнением с данными, записанными в сербских средневековых грамотах и турецких дефтерах, материал дал возможность увидеть и этническую картину былых времен – о чем свидетельствуют самые хорошие исследования сербской исторической ономастики – научные труды М. Пешикана и А. Ломы. Собраный ономастический материал, а также исследования современной и исторической ономастики сформированные на его основе, в основном, опубликованы в журнале *Ономајолошки ѝрилози* и выпуске *Библиотека Ономајолошких ѝрилога*, и в других публикациях и журналах. Чтобы дать представление о том, что было сделано до настоящего времени и указать, что еще необходимо сделать, когда речь идет об ономастических исследованиях Косова и Метохии, авторы собрали данные и сформировали библиографию работ по ономастике и опубликованном материале о Косове и Метохии. Данная библиография находится в составе общей.

Ключевые слова: Косово и Метохия, ономастика, антропонимия, топонимия

CONTEMPORARY ONOMASTIC INVESTIGATIONS
IN KOSOVO AND METOHİJA

Rada R. Stijović, Mirjana S. Gočanin

S u m m a r y

This paper deals with the onomastic investigations in Kosovo and Metohija. Firstly, it addresses the previously published ethnographic and other studies containing valuable onomastic data, but also lacking in certain details relevant to linguistic investigations (absence of word accent and grammatical data), as well as the *Dictionary of the Kosovo-Metohija Dialect* by G. Elezović, which includes a great number of toponyms, names, surnames, hypocorisms and nicknames. The central part of the paper is dedicated to data concerning systematic onomastic investigations in Kosovo and Metohija, which were launched in 1975 by the Board for Onomastics of the Serbian Academy of Sciences and Arts. The Board collected onomastic material from settlements populated by Serbian native-speakers. In villages and smaller urban areas complete onomastic corpus had been collected, and in bigger ones for the most part only toponymy and an anthroponymic sample. In some cases, when the researchers managed to, they collected micro-toponymy in villages populated exclusively by Albanians. The collected onomastic material (with ample ethnographic and other data) provided a basis for versatile linguistic and non-linguistic investigations. Among other things, it gave a reliable testimony to the most recent history of these parts, and by comparison with the data noted in Serbian medieval charters and Turkish defters it allowed for an ethnic picture of even earlier times to be formed, of which the greatest works of Serbian historical onomastics – the works of M. Pešikan and A. Loma – bear proof. The collected onomastic corpus, as well as the studies in contemporary and historical onomastics based on this corpus, were published by and large in the journal *Onomatološki prilozi (Onomatological Contributions)* and in the edition *Onomatological Contributions Library*, but also in other publications and journals. With a view to offering an insight into what has been done to date and suggesting what yet needs doing with respect to onomastic investigations in Kosovo and Metohija, the authors have compiled a bibliography of works on the onomastics of Kosovo and Metohija, which is attached to the general bibliography.

Keywords: Kosovo and Metohija, onomastics, anthroponymy, toponymy